

Kalle Laanet
Justiitsministeerium

Teie: JUM/23-1427/-1K 01.11.2023

Meie: 07.12.2023 nr 1-7/272-3

**Arvamus korruptsioonivastase seaduse muutmise
seaduse eelnõu kohta**

Austatud minister

Täname, et esitasite kooskõlastamiseks korruptsioonivastase seaduse muutmise seaduse eelnõu (edaspidi *eelnõu*).

Esitame eelnõu kohta järgmised ettepanekud ja tähelepanekud:

1. Eelnõu punktiga 1 täiendatakse korruptsioonivastase seaduse (edaspidi *KVS*) § 3 lõiget 3 punktiga 3, mille kohaselt tuleb tagada ametiisiku teadlikkus ametiseisundi olemasolust.

Toetame ametiisikute teadlikkuse tõstmist nende ametiseisundist ja sellega kaasnevatest kohustustest. Õigusselguse huvides on oluline eelnõu seletuskirjas üheselt välja tuua, et teadlikkuse mittetagamine ei muuda olematuks isiku ametiseisundit *KVS* § 2 tähenduses. Teisisõnu, ametiisiku ja ametiseisundi määramisel tuleb jätkuvalt lähtuda *KVS* §-st 2, mitte sellest, kas isikut on *KVS* § 3 lõike 3 punkti 3 kohaselt teavitatud ametiseisundi olemasolust või mitte.

Teeme ettepaneku seletuskirja punkti 1 juurde lisada lause: „Kui asutus jätab käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud kohustuse täitmata, ei vabasta see asjaolu ametiisikut kohustusest järgida tegevus- ja toimingupiiranguid“.

2. Eelnõu punktiga 3 muudetakse § 7 lõike 1 punktis 4 seotud isiku mõistet. Muudatuse järel oleks *KVS* § 7 lõike 1 punkti 4 järgi seotud isikuks isik, keda seob ametiisikuga ühine majapidamine või kes on temaga lähi- või sõltuvussuhtes olev isik. Eelnõu seletuskirja kohaselt on eesmärk kitsendada senist seotud isiku mõistet ning jätta välja raskesti sisustatav osa, mis puudutab isikuid, kes väljaspool ametiseisundit ametiisikut võivad mõjutada või kes väljaspool ametiseisundit alluvad tema korraldusele (eelnõu seletuskiri, lk 4).

Juhime tähelepanu, et termini „sõltuvussuhe“ sisse toomine võib põhjustada hoopis vastupidist olukorda ehk seotud isiku mõistet laiendada. Nimelt eelnõu seletuskirja kohaselt tuleks lähi- ja sõltuvussuhet sisustada sarnaselt karistusseadustiku (edaspidi *KarS*) § 121 lõike 2 punktiga 2.

Märgime, et seletuskirjas viidatud Riigikohtu lahend sisustab üksnes lähisuhte mõistet ja KarS § 121 lõike 2 punkti 2 kommentaar viitab sõltuvussuhte sisustamisel KarS § 143 kommentaarile. Kommentaaride kohaselt saab sõltuvussuhe olla õigusel põhinev ja õiguslikult reguleerimata suhtluses. Õigusel põhinevas sõltuvussuhtes on näiteks juht ja alluv töösuhtes, ohvitser ja sõdur ajateenistuses, vangivalvur ja kinnipeetav, uurija ja kahtlustatav, kohtunik ja kohtualune jne (vt KarS § 143 kommentaarid, p 3.3.2). Eelnõu kontekstis võiks uus § 7 lg 1 p 4 sõnastus sel juhul tähendada seda, et tulevikus ei tohiks näiteks: kohtunik ametisikuna teha KVS § 11 lg 1 p 1 mõttes toiminguid ja otsuseid kohtualuse kui endaga sõltuvussuhtes (õigusel põhinev) oleva isikuga; uurija teha toiminguid kahtlustatavaga; juht anda alluvale korraldusi jne.

Välistamaks seotud isiku mõiste laienemist õigusel põhinevale sõltuvussuhtele, kuid tagamaks sõltuvussuhet nt ametisiku kõrvaltegevuses nii tema tööandja kui alluva ja juhiga, teeme ettepaneku sõnastada § 7 lg 1 p 4 järgmiselt:

„4) isik, keda seob ametisikuga ühine majapidamine või lähisuhe, samuti väljaspool ametiseisundit ametisikuga sõltuvussuhtes olev isik.“.

3. Eelnõu seletuskirjas (lk 7) punkti 9 kirjeldavas osas on lause, mis võib vajada täpsustamist või parandamist. „Punktiga 8 asendatakse avalikustamise kohustus teavitamiskohustusega ning sellest tuleb jutt punkti 8 juures.“ Palume see üle vaadata.
4. Eelnõu seletuskirja punktis 10, mis käsitleb tervishoiutöötajale erandi kohaldamise vajalikkust, on mitmes kohas toonitatud lisaks selgitavale seadusemuudatusele ka Eesti Arstide Liit eestvedamisel käitumisjuhiste või eetikakoodeksi koostamise ja kasutuselevõtmise vajadust. See aitaks selgitada spetsiifilises valdkonnas riske ning tegeleda huvide konflikti vältimiseks kutsesise reeglite väljatöötamise ja nende tervishoiutöötajaskonnas tutvustamise ja rakendamise. Siseministeerium on KVS VTK-le antud arvamuses samuti pidanud äärmiselt oluliseks valdkonnas vajaliku juhendmaterjali koostamist ja selle ühist kasutuselevõttu tervishoiusektoris. Ainuüksi seadusemuudatus ise ei too selgust olukorrale, mille probleemi tunnetus on teoreetiline, sest süüteomenetlusi pole antud küsimuses seni olnud. Arusaamist ja mõistmist aitavad luua selgelt väljendatud kokkulepped ja juhendmaterjalid, mis toetavad tervishoiutöötajaid otsuste tegemisel. Eeldame, et 2019. aastast alguse saanud soov seaduse täiendamiseks erandi loomisega on olnud ajaliselt piisav tervishoiutöötajaskonnale vajalike juhiste koostamiseks ja lähiajal tutvustamiseks.
5. Eelnõu punktiga 11 täiendatakse KVS § 11 lõikega 3¹, mille kohaselt tuleb § 11 lõike 3 punktides 4, 5 ja 7 nimetatud erandi kohaldamisest teavitada ametisse nimetamise õigusega isikut (nt asutuse juhti) või selle võimatusel avaldada teade kodulehel. Siseministeeriumi hinnangul tähendab see muudatus seda, et iga ametisik otsustab ise, kas ta järgib toimingupiirangut või näeb enda puhul alust erandiks. Selline kord võib tuua korruptiivset käitumist soosiva muutuse, kus ametisse nimetamise pädevusega isik või organ saab erandi kohaldamisest teada vaid tagantjäreli teavituse kaudu. Läbipaistvam oleks, kui erandi kohaldamist ei otsusta ametnik ise, vaid see oleks delegeeritud kõrgemalseisvale juhile, nt ametisiku vahetule juhile või ametisse nimetamise õigusega isikule.

Teeme ettepaneku sõnastada § 11 lg 3¹ järgmiselt:

„(3¹) Ametisik peab viivitamata teavitama oma vahetut juhti või ametisse nimetamise õigusega isikut või organit kirjalikku taasesitamist võimaldaval viisil käesoleva paragrahvi lõike 3 punktides 4, 5 ja 7 nimetatud toimingupiirangu kohaldamata jätmise vajadusest sealhulgas teatama erandi alusest ja ajast. Toimingupiirangu kohaldamata jätmise kinnitab ametisiku

vahetu juht või ametisse nimetamise õigusega isik või organi liige. Teavitamise võimatuse korral tuleb toimingupiirangu kohaldamata jätmise kohta avaldada viivitamata teade asutuse veebilehel. Teavet säilitatakse vähemalt viis aastat.“.

6. Eelnõu punktiga 13 täiendatakse §-i 14 lõiget 1 punktiga 6 järgmises sõnastuses: „6) ametiisik on tegelik kasusaaja rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 9 tähenduses. Juhime tähelepanu, et § 14 lõige 1 sätestab loetelu, milliseid andmeid deklarandi vara kohta peab deklareerimise päeva seisuga deklaratsioon sisaldama. Eelnõus toodud täiendusettepaneku sõnastus punktis 6 jääks varasemate punktide sõnastusega võrreldes kaheldavalt sobivaks, mistõttu teeme ettepaneku selle sõnastust kohendada, et § 14 lõike 1 mõte oleks kõikide punktide juures järgitud.

7. Täiendavalt lisame, et kehtiv KVS § 21 lõige 2 sätestab:

„(2) Käesoleva seaduse §-des 17–19 nimetatud väärtegude kohtuväline menetleja on politseiasutus. Kui Kaitsepolitseiamet tuvastab käesoleva seaduse §-des 17–19 nimetatud väärteo süütoemenetluse käigus, on kohtuväline menetleja Kaitsepolitseiamet.“ Korrektsuse huvides märgime, et kuna alates 01.01.2012 on Eestis ainult üks politseiasutus, siis tuleks täpsustada, et kohtuväline menetleja on Politsei- ja Piirivalveamet.

Teeme ettepaneku sõnastada § 21 lõike 2 esimene lause järgmiselt:

„2) Käesoleva seaduse §-des 17–19 nimetatud väärtegude kohtuväline menetleja on Politsei- ja Piirivalveamet.“.

8. Seletuskirja punktis 6.2 käsitletakse mõju tervishoiule. Teeme ettepaneku lisada seletuskirja, et tervishoiutöötajatele tuleb hiljemalt 2024. aasta jooksul välja töötada juhendmaterjal korruptsioonivastase seaduse rakendamise, sealhulgas huvide konflikti ning toimingupiirangute kohta.

9. Seletuskirjas on erinevate muudatuste juurde lisatud mitme punkti juures esitatud tõdemus, et seaduse täitmine ennetavate meetmete kasutuselevõtuks on avalikus sektoris varieeruv, sealhulgas erinev praktika ka kohalike omavalitsuste riskide maandamisega seotud tegevustes, veebilehel teadete kajastamine jms. KVS § 3 lõikes 3 toodud kohustustes sarnase parima praktika loomiseks ja kasutusele võtmiseks teeme ettepaneku edaspidi rohkem pöörata tähelepanu seaduse täitmise praktikale, vajadusel seotud asutuste juhendamisele ja kaasamisele.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Lauri Läänemets
siseminister